

La Safor

La meua ciutat, el meu món

Alguns tan sols recordaran de la geografia el pes d'aprendre de memòria els afluents per la dreta i per l'esquerra de qualsevol riu llunyà, mentre ni tan sols coneixien d'on venia el barranc de les afores del poble i que, en alguna ocasió pareixia un riu de veritat. La geografia es va perdre entre les matèries d'allò que deien el medi, o tan sols va arribar amb més rigor a uns pocs alumnes, més enllà dels estudis bàsics. Evidentment no conèixer l'espai, el tauler on es juga la gran partida de la vida, era ben arriscat, entre altres raons, perquè la Naturla va a la seua i de tant en tant mostra una prepotència destructiva tan gran que tomba els projectes més ben preparats pels humans.

Si l'espai el relacionem amb el temps, és a dir, amb la història, la geografia semblava ben poca cosa al costat dels grans personatges i esdeveniments que omplien les cròniques. Per sort l'economia, ara aliada de la història, va situar al seu lloc els falsos llores de molts dels herois que havien forjat el món tal com el coneixem. La geografia, quasi òrfena de padrins, o va ser declarada determinant en la configuració de la societat o va ser menystinguda per un culturalisme extremat. Alguns, com **Arnold Toyn-**

Enric Ferrer

bee, van arribar a teoritzar sobre si una geografia amable pot ser un entrebanc per a l'aparició d'un poble amb cultura pròpia. A hores d'ara, ja no s'hi pot deixar de banda la geografia, la qual no pot explicar tota la realitat, però sí ajuda a entendre millor fins i tot la idiosincràsia dels pobles.

Quan ens fixem en la realitat més immediata, com és la nostra comarca, hi podem reconèixer que la geografia d'alguna manera ens ha fet tal com som. Durant molt de temps els

UNA LLIÇÓ DE GEOGRAFIA

«La desaparició dels trens de via estreta encara va subratllar més l'aïllament i, a hores d'ara, el ferrocarril, que encara mor a Gandia, continua recordant allò de ser un racó valencià»

veïns de les comarques properes consideraven la Safor com un «racó», mig aïllat dels altres pobles. D'alguna manera tenien raó, més encara quan l'orografia, en la confluència ibèrica i bètica, aïlla de l'interior i deixa la planura oberta a la mar, de tal manera que, ja ben antic, havia fet que els grans camins de comunicació, com la via Augusta romana, no seguiren per la costa i anaren per Xàtiva cap a l'interior de la península. Un camí secundari unia Cullera amb Dénia, tot passant per la nostra comarca, sempre fugint dels terrenys marjalencs.

La morfologia del paisatge, tan diferent de l'actual transformat per la mà de l'home, des del cercle de muntanyes s'obria a la planura al·luvial, envoltada pels aiguamolls de la marjal i l'arena de les platges. A diferència de Dénia, la costa no tenia cap port natural i només les desembocadures d'alguns rius, com el Serpis o riu d'Alcoi, podien fer d'amarradors per tal de rebre o enviar els productes de la terra. La mar, en moltes ocasions, era un perill cert pels pirates, com encara ho recorden les torres de guaita de la costa. Els pocs pescadors, al

costat dels més nombrosos llauradors, ben pocs recursos podien esperar d'una mar tan oberta als perills naturals i als més cruels dels enemics.

L'agricultura històrica és un banc de prova de tot allò que la geografia ha obligat als nostres llauradors a cultivar en diverses èpoques les terres de sempre. La llista dels canvis dels conreus és il·lustrativa: el canyamel, l'arròs, el raïm moscatell per a fer pansa, les hortalses, la morera per al cuc de seda, fins arribar a l'omnipresent taronger, ja al final del seu imperi. Una acomodació sovint forçada no sols per la climatologia, sinó per l'aigua, en tantes ocasions mesquina davant les necessitats dels cultius.

La transformació, per exemple, de les vies de comunicació ha facilitat una més fluida relació amb l'entorn valencià i amb la resta de la península. La desaparició dels trens de via estreta encara va subratllar més l'aïllament i a hores d'ara el ferrocarril, que encara mor a Gandia, continua recordant allò de ser un racó valencià; uns ferrocarrils en evident inferioritat amb el port construït a finals del segle XIX i la xarxa de carreteres que han fet de la comarca un complex mosaic, ben diferent d'aquell paisatge que, en segles passats, va ser tan admirat pels viatgers, com el nostre **Cavanilles**, que per les seues valuoses descripcions encara ens anima a conèixer i estimar més la nostra terra.

El riu Serpis, al seu pas per Gandia.

FOTO: VICENT JUST